

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

18. Decisio Sacrae Rotae Romanae coram R. P. D. Carrillo in causa
Melevitana Bonorum. Lunae 4. Maii 1643.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

53. n. 3. vers. in casu proposito. Alexand. in l. 1. n. 19. vers. exemplum. ff. si cert. pet. & cons. 19. num. 24. vol. 7. Hoff. Abb. & Felin. in cap. prater ea de test. Ruin. conf. 53. n. 1. 2. & 10. vol. 5. Rim. lun. conf. 174. n. 10. 13. & 21. vol. 2. Rota in Pacen. matrimonij 5. Martij 1610. coram Cardinali Pamphilio. & idem esse dicere, talis iacuit cum tali muliere, quantum est dicere, adulteravit eam, vt inquit Alex. conf. 77. n. 2. lib. 7.

3. Non obstat prætenfa disparitas inter Ioannem, & Angelam, propter quam Ioannes præsupponitur non cogendus ad contrahendum matrimonium, ea ratione, quia summa illa beneuolentia, mutua amicitia, concordia, & familiaritas, quæ beatitudinem quamdam inter virum, & vxorem parit, ab ipsorum coniugatorum inæqualitate, & dissimilitudine destrui solet, vt inquit Menoch. præsumpt. 10. n. 40. lib. 10. Gabr. conf. 86. n. 4. lib. 2. & quod tantum Ioannes teneatur illam dotare, dum recusat virginem, quam cognouit ducere, rest. in c. 1. de adult. Gabr. d. conf. 86. in fin. lib. 2.

4. Quia dum Angela ex promissione Ioannis tradidit ei corpus suum, ac passa fuit deflorationem, partem suam adimpleuit, vnde alter tenetur etiam adimplere, etiam si fidei contraxerit, dum ex iustitia verè contrahere tenebatur, & sic fictus promissor adimplere tenetur eam ducendo in vxorem: ita docent D. Tho. 4. d. 28. q. 2. art. 2. ad 4. Riccardus ibi art. 1. q. 3. in fine. Scotus 4. diff. 10. q. 2. vers. respondet stante illo dolo. Adri. 4. q. 2. de matr. ad 2. Sanchez de matr. lib. 1. disp. 10. n. 3. vers. secundum quosdam, & disp. 11. num. 4. quod procederet etiam si promissio non fuisset mutua, quia dum mulier promissioni viri inuitens, tradidit corpus suum, contractus est perfectus, & sicut ipsa iam impleuit, per consequens vir etiam tenetur perficere, illam scilicet in vxorem ducendo, vt inquit idem Sanch. d. n. 10. n. 4. & debet considerari graue damnum, quod inferretur mulieri, dum illi non permitteretur aliud inire matrimonium, cogenturque continenter viuere, vt inquit idem Sanch. de matr. d. diff. 11. n. 4. & 5. nec tali casu satis est pecuniis satisfacere, cum in propria specie possit satisfieri, & sponsalia contrahens, ac sub spe futuri matrimonij virginem deflorans, tenetur eam ducere, & moraliter loquendo, nequit aliter iniuriam resarcire, ad quod persona iustitiæ vinculo est alligata, nec vnū pro alio, inuito creditore reddi potest, rest. in l. 2. §. mutui, ff. si cert. pet. Nauar. lib. 1. conf. 11. de voto. in 1. edit. conf. 6. in fine, idem Sanch. de matr. lib. 1. disp. 10. q. 3. n. 20. & disp. 44. eod. lib. 1. n. 3. vbi de communi Theologorum sententia firmat, promittentem sponsalia non posse ab illis recedere, si fœmina infamia sequatur, etiam copula non secuta, & talis disparitas non potest considerari in hoc casu; quia ex summario Angelæ n. 9. apparet Ioannem scientiam habuisse, parentes Angelæ fuisse macellarios; Vnde dum ipse etiam tali scientia non obstante, contentus fuit sponsalia contrahere, videtur voluisse iuri suo renunciare, & excessus donationem facere, cum debuisset sibi prospicere, sciens qualitatem, & conditionem huius mulieris, l. si quis dominum, §. vlt. ff. locat. Salic. in l. si familia in fin. vers. secundum, quod ubi res euincitur. num. 6. Cod. fam. l. ercisc. idem Sanch. lib. 1. disp. 14. n. 2. Grat. disp. forens. c. 205. n. 24.

5. Quæ autem dicuntur de impudicitia Angelæ, nec etiam visa fuerunt reuelare, quia depositio testis super illa deponentis refertur ad auditum a tertio, quia obiit; Et clarum est, testem de auditu non probare, l. testium, C. de testibus. c. tam is, eod. tit. c. testes. l. q. 9. Caputaq. dec. 278. n. 2. p. 3. Rot. dec. 121. n. 4. p. 1. rec. Aquila Prioratus 4. Jul. 1625. coram Vbaldo. dec. 17. n. 14. coram Gregor. XV. quatenus etiam talis depositio probaret, tamen Ioannes teneretur eandem Angelam in vxorem ducere, tum ob superius dicta, tum ob graue damnum eiusdem mulieris, cum continenter viuere compelleretur. Ultra quod isto casu Angela communiter virgo

reputabatur, & honesta, vt in summario eiusdem n. 8. Sanch. de matr. lib. 1. disp. 11. num. 6. & q. 14. n. 2. c. quemadmodum de iure iur. vbi Butr. n. 3. & Doff.

6. Nec pariter Dominis visa fuerunt obstare ea, quæ opponebatur de inualiditate, & nullitate examinis testium ad fauorem Anglæ, & primò, quod in tali examine erat assumenda persona Ecclesiastica iuxta formam Receptorie; Quia commissio in hoc proposito emanata, duo continet: Alterum, quod Notarius Receptor se conferat ad locum Onnate, & recipiat iuramenta, & depositiones testium, nullo verbo existente de associando aliquam personam in dict. examine: Alterum verò, vt possit per censuras quascunque personas nominandas compellere, & ad hunc effectum assumat personam Ecclesiasticam, cuius assumptione non fuit opus, cum non eueniret casus coactionis; vnde cum in tali commissione fuerit facta talis mentio, illius tenor debebat obseruari, propterea fuit obseruatus, Rot. in Ferrar. bon. 24. Ianuarij 1600. coram Cordub. apud Marc. de commiss. part. 1. fol. 170. Rot. dec. 39. n. 1. p. 1. recent.

7. Tandem non obstat, quod in intimatione pro examinandis testibus non fuerit expressus locus examinis, dum solet intimari locus præcisus, quando facultas examinandi est data in aliqua Diocesi in genere; Rot. dec. 23. n. 1. part. 4. diuers. & 118. n. 16. coram bon. mem. Buarrio.

8. Quia sufficit, quod Procuratores partium consenserint decreto super expeditione Receptorie directæ ad Oppidum de Onnate, & alia loca, & sic in loco certo pro examine testium, scilicet in loco de Onnate, vt in processu fol. 121. & 124. Et facta præsentatione Receptorie, & commissionis fuerunt personaliter citati tum Ioannes, tum etiam eius Procurator ad interuendum, & videndum iurare testes, & in eodem oppido, nec alibi testes iurauerunt, provt ibi examinati fuerunt; Vnde in hoc examine nulla potest cadere nullitas: dum pars erat bene informata de tali examine, Gonz. in annot. contra nullit. & attent. n. 72. Seraph. dec. 1010. n. 3. & 4. & dec. 1489. n. 1. in Conchen. dec. de Infanto coram bon. mem. Andrea, quæ est 686. n. 1. in fin. part. 1. rec. & ex eo magis apparet de tali scientia: dum examen Ioannis ab eodem Receptore, eodem tempore pro vtraque parte discedente cum simili citatione, & rectoria, continente eisdem clausulas, & facultates, factum fuit, & sic par forma, & ordo in vtriusque partis examine fuit seruatus; Vnde per talem actum pars dicitur conualidare examen, etiam nulliter citata cum faciat præsumere, eam esse certam de eo, de quo fuit facta citatio, Seraph. dec. 1010. n. 6. vers. sed & tollitur difficultas. Gonz. loco cit. n. 73. Caputaq. dec. 293. n. 2. p. 3. Grat. disp. forens. c. 694. n. 9. Rota dec. 18. num. 14. part. 7. recent.

Et in vtraque parte informante, fuit resolutum.

DECISIO XVIII.

Sacra Rotæ Romanæ coram R. P. D. Carillo.

In causa Mcleuitana bonorum.

Luna 4. Maij 1643.

§. 1. **R**esponderunt Domini pro confirmatione sententiæ Rotalis, qua declaratum fuit testamentum Cæsaris sustineri, quia constat de eius validitate & iustitia.

2. Validitas namque apparet ex resolutione processus, vbi constat seruata fuisse omnia requisita recensita in vulgata decisione Caputaq. 260. part. 2. & iustitia probatur ex decisionibus in causa factis sub diebus 11. Aprilis 1639. & 22. eiusdem mensis 1641. coram bona mem. Merlino.

V 2 Quarum

3. Quam primum sustinentum Domini placuit, nempe quod dicti Caesaris testamentum sustineatur tanquam factum inter liberos, et in quoad legatum relictum Mariæ uxori, licet abique integra solennitate fuerit conditum, quia est scriptum, & subscriptum ab ipso Cesare parte, qui coram duobus testibus declarauit idipsum, quod in eodem testamento scripserat, & in fine apposuit clausulam generalem significantem voluntatem seruandi ea, quæ dixerat, & scripserat, iuxta dispositionem Textus in §. nos igitur, ver. si tamquam authent. de test. imperf. collat. 8. Ant. Gomez in l. 3. Tauri n. 5. vers. tamen intellige, Molin. de iust. & iure disp. 128. vers. illud etiam, cum aliis pluribus relatis in predictis decisionibus.

4. Quibus non aduerfatur, quod aliqui testes dicant, testamentum eiici fecisse omnes de cellula in qua iacebat, dum confecit testamentum; unde inferebatur ad contrarietatem, & falsitatem testium, quasi quod impossibile sit adfuisse testes in publicatione testamenti, si omnes adstantes testator e cellula eiici iusserat. Quia, ut bene respondit secunda decisio, ad euitandum testium peritium, eiectio præfecta intelligenda est de aliis omnibus, qui ibidem adstant otiosi, & qui potius impedimento erant testatori, non autem debet verificari in Capellano Tirimis, qui testatorem morti proximam ad fruitionem cælestis Patriæ hortabatur, nec in alio, qui ipsi atramentum apponebat, ut testamentum scriberet, pro ut in fortioribus terminis, quod saluari debeant testes, si alter neget alios fuisse presentes, alter verò affirmet, tradunt Bart. in l. 1. §. si quis neget, sub n. 6. vers. ad contrarium, ff. quemadmodum test. aperian. lal. in l. 1. §. iur. n. 21. ff. de iur. Ang. conf. 175. n. 5. vers. non obstat. Corn. conf. 202. num. 2. lib. 4. Curia. controu. 407. n. 149. & fuit dictum in Romana alimentorum 28. Martij 1640. coram R. P. D. meo Bicho.

Idque eo magis dicendum fauore vltimarum voluntatum, quæ coadiuanda, & sustinenda sunt quantum fieri potest et si contrarium perneceffe, & concludenter probetur, Alex. conf. 33. n. 15. lib. 3. & fuit dictum in Regien. hereditatis 20. April. 1637. coram bon. mem. Cocchino, cum nihil sit, quod magis hominibus debeatur, quam ut supremæ voluntatis, postquam iam aliud velle non possunt, liber sit stylus, ut inquit Imperator in l. 1. C. de sacros. Eccl. latè Spino. de test. p. 1. Rubrica n. 16. cum plur. seqq. fol. mibi 11.

5. Secundum verò fundamentum, quo in prædictis decisionibus firmabatur testamentum præfactum posse quoque sustineri ex priuilegio militari, eo quod dicitur Caesar testator esset scriba trimis, non visum fuit solidum, quia scriuarij non gaudent priuilegio militari in facitione testamenti, nisi reperiantur in loco hostili de tempore confecionis, ut declarat gloss. in l. scriuarios, de test. mil. vbi Donel. n. 4. §. fin. ff. de test. mil. l. vn. ff. de bon. poss. ex test. mil. l. Clar. lib. 3. sent. §. test. quest. 15. n. 5. & hoc suadetur summa ratione, quia in tantum scriuariis, & aliis Paganis communicatur priuilegium militare in quantum subeunt periculum in loco hostili, & in prociectu conflictus, ut ait Paril. conf. 17. n. 25. vbi quod illis priuilegium conceditur ob necessitatem & periculum lib. 2. alias periculo cessante ipsi iuxta leges Paganis præscriptas testari tenentur, ut expressè decidit Text. in d. l. scriuarios, C. de test. mil. ne alioquin essent melioris conditionis gaudentes priuilegio per communicationem, quam ipsi milites priuilegiati, qui extra aciem quamuis sint in expeditione tenentur testari, saltem coram duobus testibus rogatis, gloss. communiter, approbata in d. l. 1. ff. de test. mil. Guttier. in l. nemo potest. n. 265. de leg. 1. Menchac. de success. creat. §. 24. n. 15. & 18. Velalq. conf. 104. n. 16. Gabriel. conf. 100. n. 3. & seqq. lib. 1.

6. Cum igitur Insula S. Petri, vbi classis maritima oppulerat tempore conditi testamenti non esset locus

habilis, ut deponant testes asserentes insulam prædictam subesse dominio Maiestatis Regis Catholici, & ibi milites per plures dies commoratos fuisse orio, & cantibus vacantes, nullatenus Caesar Scriba Tirimis poterat testando gaudere priuilegio militari, quia locus hostilis ad hunc effectum dicitur ille in quo hostes adfuerunt, vel bellum geritur, ut in puncto inter milites, & scriuarios distinguit Alberic. in l. milites 45. n. 4. vers. ipse autem. vbi quod si hi non sunt in bello, non possunt testari iure militari, Rip. in l. Centurio n. 1. vbi loquitur in specie de classe maritima, & ait priuilegium competere, si moriantur in bello naualis, de vlt. gar. & pupill. ex Textu in d. l. fin. ibi si in hostico apprehendatur, & illico decedat, ff. de test. mil. Ang. in l. quod constitutum, n. 4. ibi si testantur in actu belli, ff. eod. legatur Simon de Pret. vlt. vol. in epr. 2. dub. 1. fol. 8. n. 7. lib. 3. Franc. de Barry de test. mil. n. 6. Paril. de conf. 32. n. 25. lib. 2. Magdalen. de nu. test. p. 2. c. 28. n. 67.

7. Adeo quod non sufficiat, quod testes dicant in dicta Insula S. Petri frequenter adesse Barbaros Piratas, nisi probarent eos adfuisse tempore conditi testamenti, ita ut necesse esset stare semper in prociectu, ut notat Conan. Comment. iur. ciu. lib. 9. c. 5. in fin. Donel. in d. leg. scriuarios, n. 4. C. de test. mil. vbi dicitur locum hostilem esse illum, qui ab hostibus occupatus, & sub num. 5. asseritur in hostico dici deprehensum, qui in conflictu ita circumuentus sit ab hostibus, ut egressus non possit, & stare in prociectu, dicitur quando est in puncto ipsius congressus, & prope concinentibus, ut bene explicat Franc. de Barry d. tr. de test. mil. num. 4. ver. nam in acie.

8. Quare Domini dixerunt testamentum Caesaris sustineri vti factum inter liberos, & consequenter sententiam Rotalem esse confirmandam ex hoc primo fundamento dumtaxat, omissio secundo desumptio ex priuilegio militari tanquam non subsistente ex allegatis. Et ita vna tantum, &c.

DECISIO XIX.

Sacra Rotæ Romana coram R. P. D. Verispi.

Valentina Iuris sedendi.

Luna 8. Iunij 1643.

§. 1. **C**um lata fuisset sententia coram R. P. D. meo Ghislerio, in eaque pronunciatum Præpositos Ecclesie Valentinae occupare posse sedes vacuas dignitatum à Choro absentium, & causa per appellationem mihi commissa, dubitavi semper eiusdem sententiam confirmatione pro qua DD. responderunt. Quia illius validitas non impugnatur, & iustificatur ex resolutione processus, ex quo apparet omnia interfuisse requisita, quæ recententur in decisione Verall. 160. parti. 2. Iustitia vero probatur ex latè deductis in decis. Reuer. P. D. mei Ghislerij sub die 5. Iunij anni 1637. Cum enim ex particulari Constitutione Ecclesie Valentinae, illius Canonici possint occupare vacuas sedes dignitatum absentium, eadem facultas concessa censetur Præpositis, quibus à sanct. mem. Sixto V. in limine erectionis attributa fuerunt omnes prerogative, præminentie, ac priuilegia, quibus tam ex dispositione iuris communis quam particularium Constitutionum eiusdem Ecclesie Canonici fruebantur, dum enim fuerunt Præpositi Canonici æquiparati, talis æquiparatio idem debet operari, ac si speculiter fuisset concessum dictum ius occupandi sedes vacuas, quo Canonici competebar ex notatis in leg. Priuilegijs ff. de legib. DD. in l. 1. ff. de legat. 1. vbi Alex. n. 10. lal. n. 15. & seqq. Castrenl. num. 7. & S. Rota coram Cren. sen.